

УДК 351.84:35.072.2:342.5 (477)

DOI <https://doi.org/10.51547/ppp.dp.ua/2023.1.7>

Парубчак Іван Орестович,

доктор наук з державного управління, професор,
завідувач кафедри публічного управління та адміністрування
Львівського національного університету ветеринарної медицини
та біотехнологій імені С.З. Гжицького
ORCID ID: 0000-0002-7664-5062

Василишин Назар Олегович,

аспірант кафедри публічного управління та адміністрування
Львівського національного університету ветеринарної медицини
та біотехнологій імені С.З. Гжицького
ORCID ID: 0009-0001-3146-4970

**РЕАЛІЗАЦІЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ
ТА РОЗВИТКУ МАСОВОГО СПОРТУ В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ УКРАЇНИ
У КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ**

**IMPLEMENTATION OF THE STATE POLICY OF PHYSICAL EDUCATION
AND DEVELOPMENT OF MASS SPORTS IN EDUCATIONAL INSTITUTIONS
OF UKRAINE IN THE CONTEXT OF EUROPEAN INTEGRATION**

У статті визначено, що діяльність закладів освіти щодо фізичного виховання та розвитку масового спорту пов'язаний з розробкою моделі публічного управління соціально-гуманітарною сферою в контексті європейської інтеграції України. Фізична культура та масовий спорт на основі комплексного підходу визначає основи системи освіти щодо фізичної культури та спорту серед української молоді, проявів структурованості освіти, поєднання із завданнями розвитку галузі фізичної культури та масового спорту в цілому, вимогами освітніх стандартів. Таким чином, склалася тенденція, коли нормативно-правові акти, що регулюють зміст освіти та професійну діяльність випускників мають бути співвіднесені у смислового контексті з європейськими освітніми стандартами, маючи відмінності у понятійному апараті.

Обґрунтовано, що сьогодні відбувся перехід до нових державних освітніх стандартів, котрі спрямовані на європейський досвід, де результати навчання позначені у вигляді компетенцій. Зкладам освіти України дана достатня автономність у формуванні міждисциплінарного модульного складу системи навчання. У цей період затверджуються освітніх стандартів, вимоги яких мають бути враховані у нормативних та організаційних документах в контексті європейської інтеграції.

Доведено, що сьогодні трансформується нормативно-правова документація щодо реалізації державної політики фізичного виховання та розвитку масового спорту в закладах освіти України. Державна політика фізичного виховання є стратегічним напрямом гуманітарного розвитку суспільства щодо молоді, її соціальному прогресі та духовному оновленні, одним із найважливіших елементів культурного та якісного рівня життя. Особливого соціального значення нині набуває проблема збереження громадського здоров'я та профілактики захворювань серед населення.

З'ясовано, що в сучасних умовах надзвичайно гостро актуалізується проблема підготовки кваліфікованих кадрів для роботи у закладах освіти, а трансформація системи підготовки фахівців у сфері фізичного виховання та розвитку масового спорту відповідно до вимог інтеграції української системи освіти в європейський освітній простір є актуальним завданням державної соціально-гуманітарної політики в Україні.

Ключові слова: масовий спорт, розвиток, заклади освіти, державна політика, громадське здоров'я, європейська інтеграція, фізичне виховання.

The article determines that the activities of educational institutions regarding physical education and the development of mass sports are related to the development of a model of public management of the social and humanitarian sphere in the context of the European integration of Ukraine. Physical culture and mass sports on the basis of a comprehensive approach determines the foundations of the education system regarding physical culture and sports, manifestations of the structure of education, the combination with the tasks of the development of the field of physical culture and sports, the requirements of professional standards.

Thus, a situation has arisen where normative acts regulating the content of education and the professional activity of graduates can be correlated in a meaningful context, having significant differences in the conceptual apparatus. It is substantiated that there has been a transition to new state educational standards aimed at the European experience, where learning outcomes are marked in the form of competencies. Educational institutions of Ukraine are given sufficient autonomy in the formation of the interdisciplinary modular structure of the education system. During this period, professional standards are approved, the requirements of which must be taken into account in regulatory and organizational documents.

It has been proven that normative documents regarding the implementation of the state policy of physical education and the development of mass sports in educational institutions of Ukraine are being approved today. The state policy of physical education is a strategic direction of the humanitarian development of society, its social progress and spiritual renewal, one of the most important elements of the cultural and quality standard of living. The problem of strengthening public health and prevention of diseases among the population is gaining special social importance.

It was found that in modern conditions the problem of training qualified personnel for work in educational institutions is extremely acute, and the transformation of the system of training specialists in the field of physical education and the development of mass sports in accordance with the requirements of integration into the European educational space is an urgent task of the state social and humanitarian policy.

Key words: *mass sport, development, educational institutions, state policy, public health, European integration, physical education.*

Постановка проблеми та її зв'язок із важливими науковими і практичними завданнями. За подальшої актуалізації в Україні сучасних освітніх європейських систем заклад вищої освіти вимагає розробки моделі управління структурою діяльності щодо фізичного виховання та масового спорту на основі системного підходу. Сьогодні необхідним є визначення базису вищої освіти в контексті фізичної культури та розвитку масового спорту, поєднання вимог фізичного виховання молоді зі стандартами європейського освітнього співтовариства [17]. Усе зазначене стало концептуальною основою для формування державної політики фізичного виховання та розвитку масового спорту в закладах освіти України.

Аналіз останніх досліджень, в яких започатковано розв'язання проблеми та визначення невирішених раніше частин загальної проблеми, яким присвячена стаття. Згідно із твердженнями сучасних дослідників, розробка проектів формування стратегії вищої освіти нового покоління на основі стандартів європейського освітнього простору опиралися на такі позиції нормативно-правової документації як пізнаваність національних рамок кваліфікацій у загальноєвропейському освітньому просторі відповідно до положень Болонської декларації, спадкоємність традицій вітчизняної освіти щодо фізичного виховання та розвитку масового спорту в закладах освіти відповідно до змісту державних освітніх стандартів вищої освіти [3]. Забезпечуючи конкурентоспроможність та мобільність випускників на ринку праці, національна освітня галузь включає фізичне виховання, рухову рекреацію та реабілітацію, пропаганду здорового способу життя.

Мета статті полягає в обґрунтуванні реалізації державної гуманітарної політики щодо фізичного виховання та розвитку масового спорту

в закладах освіти в контексті європейської інтеграції України.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Визначаючи сферу діяльності науково-педагогічних працівників із вищою освітою різних рівнів, для них пропонується обмеження на роботу в освітніх закладах, які ведуть підготовку спеціалістів [19]. Як додатковий вид діяльності в освітніх стандартах вводиться культурно-просвітницька діяльність, важливість якої в сучасних умовах тотального впливу засобів масової інформації на підростаюче покоління важко переоцінити.

Окрім цього, самі випускники закладів вищої освіти повинні бути підготовлені для роботи в освітніх установах гуманітарного напрямку, в тому числі у фізкультурних, фізкультурно-спортивних, спортивно-видовищних, туристичних, спортивних, лікувальних, реабілітаційних, рекреаційних та профілактичних структур будь-якої організаційно-правової форми, у науково-дослідних установах соціально-гуманітарної сфери України [4].

До компетенцій закладів освіти належить можливість розробляти перспективні та оперативні плани та програми конкретних занять та самостійно проводити практичні заняття [1]. Окремі версії проектів державного освітнього стандарту вищої освіти та роз'яснення щодо нього допускають скорочення кількості компетенцій, що належать до соціально-особистісних, загальнокультурних, загальнонаукових та інструментальних компетенцій, які тепер об'єднані в одну групу загальнокультурних компетенцій і не містять обов'язкових позицій [6]. Це, у свою чергу, дозволить скоротити кількість дисциплін базових складових циклів соціально-гуманітарних та природничо-наук.

Звертаючись до безпосередньої наповнюваності структури основної освітньої програми закладів освіти та роз'яснень щодо проектів державних освітніх стандартів вищої освіти можливе внесення наступних коректив таких, як цикл соціально-гуманітарних та економічних дисциплін може включати обов'язкові дисципліни професійної іноземної мови, вітчизняної історії, фізичного виховання [15]. У циклі природничо-наукових дисциплін важливим є скорочення дидактичних одиниць, що вивчаються, обмежуючись областями знань, які будуть пре реквізитами дисциплін професійного циклу.

Виділення профілів покликане забезпечити студенту вибір траєкторії навчання у циклі дисциплін спеціалізації у більш конкретній сфері професійної діяльності, або продовження освіти у магістратурі. Це відображено у змісті навчальних планів, представлених у вимогах до структури, якості та функціональних характеристик проектів державних стандартів [5]. В рамках одного напрямку існує наступність видів професійної діяльності, які передбачають наступність у формуванні результатів навчання у вигляді професійних компетенцій, орієнтованих на узагальненні.

Програма підготовки магістрів характеризується вивченням передових теорій, міждисциплінарним підходом до організації навчального та дослідницького процесу, досить високим ступенем самостійності. Таким чином, говорячи про вітчизняну систему освіти, можна відзначити, що в її основі збереглися принципи, закладені за часів створення [16]. Між розумовим та фізичним розвитком людини існує тісний зв'язок, тому важливо розвинути його засобами виховання в закладах освіти України.

Саме такий підхід вважається основою університетської освіти, яка дає можливість власною працею та перевіркою засвоїти головні підстави прослуханого предмета, подумати над ним, розвинути свою думку та підготуватися власною своєю роботою та перевіркою до самостійної діяльності [13]. Відмінність університетської освіти від різних курсів, у яких викладається лише методика, у тому, що тут думають про виконання з цього шаблону, і забувають про ініціативу педагога, у тому, що це залежить від ступеня його освіченості і розуміння своєї справи.

Керівник напряму фізичного виховання повинен бути добре освіченою людиною, повинен добре розуміти свій предмет, а також значення форм і відправлень організму людини, бути сам цілком дисциплінованою і стриманою люди-

ною, що витончено володіє всіма своїми діями [20]. Важливість емпіричного досвіду, знань про організм займаються і володіння методикою підкреслюють різні вчені у своїх роботах. Навчати тілесним вправам може лише людина, що сама вміє їх робити і сама відчув на собі все значення повторювальної роботи, як з боку засвоєння навички, і з боку загального психофізіологічного впливу [14].

Так, як довільна фізична робота людини знаходиться в тісному зв'язку з життєдіяльністю всього організму і надає на цю життєдіяльність більш ясно виражений вплив, то викладач тілесних вправ повинен бути достатньо знайомий з цим впливом, щоб розумно користуватися нею для правильного фізичного розвитку та здоров'я [7]. Йому треба також мати відомості з анатомії для наочної перевірки результатів вправи та відомості у поданні першої допомоги за можливих випадковостей. Викладачі повинні мати цілком ясно уявлення про кожного, хто викладається їм вправі з боку його виховного значення.

Педагог закладу освіти повинен розуміти мету вивчення фізичного виховання, його місце в системі загальної освіти і повинен уміти вести його так, щоб ця мета досягалася з найменшою скрутою для студента та з найбільшою вигодою для його фізичного розвитку [11]. Для цього він повинен мати деякі спеціальні відомості в прийомах та способах навчання, повинен вміти класифікувати навчальний матеріал, з одного боку – відповідно різним родам роботи, з іншого – за ступенем його труднощі, маючи в своєму розпорядженні протягом заняття, так і в кожному занятті, в такій послідовності, щоб вихованець переходив від легшого до більш важкого [10].

Повинна існувати здатність здійснювати практичну діяльність з урахуванням психологічних особливостей студентів різного віку, статі та кваліфікації, соціально-психологічних особливостей, психолого-педагогічних засобів, способів організації та управління з використанням інформаційних технологій, підбирати адекватні прийоми та засоби для їх усунення, створювати умови для самоаналізу [8].

Але, сьогодні не спостерігається наступності у формуванні освітньо-професійних компетенцій для рівнів бакалаврату та магістратури із врахуванням особливостей фізичного виховання, відсутня єдина та специфічна для галузі фізичної культури та масового спорту концепція загально професійних компетенцій магістра, орієнтованих професійну діяльність випускників [18]. Єдиною загально професійною компетенцією магістра є,

на нашу думку, також здатність до здійснення експертної та аналітичної діяльності у галузі фізичної культури та розвитку масового спорту в закладах освіти України.

Сфера фізичного виховання та розвитку масового спорту в закладах освіти належить до регульованих сфер державної гуманітарної політики, а більшість студентів очної форми навчання за даними освітнім програмам вивчають дисципліну фізична культура [9]. В сучасних умовах якість освіти необхідно оцінювати, насамперед, з позицій його відповідності вимогам державної гуманітарної політики, основні позиції якої повинні бути висвітлені у програмних документах розвитку галузі та відповідати вимогам ринку праці, формалізованим в освітньо-професійних стандартах.

Технологія співвіднесення освітніх програм з освітньо-професійними стандартами передбачає формування варіативної частини освітніх програм, що формується учасниками освітніх відносин, і включає формування професійних компетенцій на основі контекстного аналізу професійних стандартів та їх співвіднесення із загально професійними компетенціями, визначення індикаторів досягнення компетенцій у взаємозв'язку з необхідними знаннями та вміннями, запропонованими професійними стандартами [12].

В основу сучасних вимог до результатів навчання у формі загальнопрофесійних компетенцій закладів освіти покладено базові компоненти змісту професійного освіти у галузі фізич-

ного виховання та масового спорту, встановлені на основі комплексного аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду діяльності закладів освіти України в контексті євроінтеграції нашої держави [2]. Отже, важливим завданням сьогодення для органів публічної влади є ефективна реалізація державної гуманітарної політики щодо фізичного виховання та розвитку масового спорту в закладах освіти в контексті європейської інтеграції України.

Формування висновків і перспектив подальших досліджень в даному напрямку. Інтеграція завдань фізичного виховання та розвитку масового спорту в державі із кореляцією вимог Національної системи кваліфікацій є основою формування освітніх стандартів відповідно до спрямованості на європейську інтеграцію України. Завдання державної гуманітарної політики полягають у створенні формалізованої основи узгодження національних освітніх стандартів із вимогами ринку праці сьогодення [18]. Для спрямування навчального процесу щодо ефективності фізичного виховання та розвитку масового спорту в закладах вищої освіти України повинно проходити систематичне удосконалення нормативного забезпечення відповідно до європейських освітніх стандартів та правових основ професійної діяльності науково-педагогічних працівників щодо, матеріально-технічного забезпечення, організаційно-методичного забезпечення, у тому числі професійна взаємодія.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Боровик В. Втілення традицій українського народу у систему фізичного виховання студентства. *Вісник Чернігівського державного педагогічного університету імені Т.Г.Шевченка. Серія «Педагогічні науки. Фізичне виховання та спорт»*. 2007. № 44. С. 133–135.
2. Дутчак М.В. Моніторинг в системі державного управління спортом для всіх в Україні. *Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання та спорту*. Харків: ХДАДМ, 2008. № 9. С. 34–43.
3. Жданова О. М., Чеховська Л.Я. Управління сферою фізичного виховання та спорту: навч. посібник. Дрогобич: Коло, 2009. С. 9–20.
4. Зеленюк О., Чекмарьова В., Бикова Г. Тілесне здоров'я студентської молоді: акмеологічний дискурс. *Актуальні проблеми фізичного виховання і спорту в сучасних умовах: матеріали I Міжнар. наук.-практ. конф. Дніпропетровськ: ДНУ, 2015. С. 120–121.*
5. Лукашук В. Консолідуєча функція спорту у сучасному суспільстві. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна*. 2009. №844. С. 235-Мічуда Ю. П. Функціонування та розвиток сфери фізичної культури і спорту в умовах ринку : автореф. дис. ... доктора наук з фіз. вих і с. спец. 24.00.02 «Фізична культура, фізичне виховання різних груп населення». НУФВСУ. Київ, 2008. 40 с.
6. Парубчак І.О., Балашов А.М. Державне регулювання в системі надання послуг з оздоровлення та відновлення здоров'я населення в мережі рекреаційно-курортних закладів України. *Публічне управління та адміністрування*. 2021. Вип. 21. С. 68–71.
7. Рингач Н.О. Громадське здоров'я як чинник національної безпеки: монографія. Київ: НАДУ. 2009. 296 с.
8. Рудий В. Сучасні стратегії поліпшення фінансування системи охорони здоров'я та можливі шляхи їх застосування в законодавстві України. *Ваше здоров'я*. 2010. № 37. С. 3–4.
9. Савчин М.В. Психічне та особистісне здоров'я громадян як чинник національної безпеки. *Наук. вісн. Львів. держ. ун-ту внутр. справ. Сер. Психологічна*. 2012. № 2. С. 142–150.

10. Ситник Т. І. Механізми реалізації державної соціально-економічної політики щодо формування громадського здоров'я на етапі суспільних трансформацій в Україні. *Вісник національного університету цивільного захисту України. Державне управління*. 2019. Вип. 1 (10). URL: <http://repositc.nuczu.edu.ua/bitstream/123456789/13406/1/Cytnyk2019.pdf> (дата звернення: 11.02.2023).
11. Талалаєв К.О., Козишкурт О.В., Лебедюк М.М., Голубятніков М.І., Пучкова Г.В. Проблемні питання епідемічного процесу деяких соціально небезпечних хвороб в Одеській області. *Одеський медичний журнал*. 2018. № 4. С. 5–11.
12. Троян С. С. Україна у системі сучасного транскордонного співробітництва: соціополітичний аналіз. *Панорама політологічних студій: Наук. вісник Рівненського держ. гуманітар. ун-ту*. 2011. Вип. 5-6. С. 30–41.
13. Чернуха Н. М. Категорія соціально-педагогічної підтримки: теорія і практика. *Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету «Україна»*. 2012. № 6. С. 179–182.
14. Шафранський В.В., Слабкий Г.О., Качала Л.О. Основи Європейської політики і стратегія для ХХІ століття: стратегічне керівництво в інтересах здоров'я. *Економіка і право охорони здоров'я: наук.-практ. журн.* 2016. № 2 (4). С. 72–75.
15. Яковенко Л. І., Пащенко О. В. Економічні основи модернізації вищої освіти в умовах становлення економіки знань: монографія. Полтава: Скайтек, 2011. 216 с.
16. Altbach P., Engberg D. Global Student Mobility: the Changing Landscape. *International Higher Education*. 2014. № 77. P. 11–14.
17. Archer C. *International Organizations: 3rd edition*. London, New York: Routledge, 2012. 224 p.
18. AUCC Internationalization Survey: Canada's Universities in the World. Association of Universities and Colleges of Canada: Ottawa, 2014. 42 p.
19. Bałachowicz J. Edukacja dziecka w okresie przemian kulturowych. *Kompetencje kluczowe dzieci i młodzieży. Teoria i badania* / red. J. Uszyńska- -Jarmoc, M. Bilewicz. Wydawnictwo Akademickie „Żak”, Warszawa, 2015. S. 13–37.